

Vytauto Didžiojo universitetas

STUDIJŲ KOKYBĖS CENTRAS

VDU, 2010 m. lapkričio mėn. 05 d.

„STUDIJŲ PROGRAMŲ ATNAUJINIMAS STUDIJŲ REZULTATŲ PAGRINDU“

**KĘSTUTIS PUKELIS
VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
Studijų kokybės centras**

Vytautas Magnus University

THE CENTER FOR QUALITY OF STUDIES

Studijų rezultatai – Bolonijos proceso kodas: 10 pagrindinių Bolonijos proceso veiklos krypčių

- 1. Lengvai suprantamų ir palyginamų kvalifikacinių laipsnių sistemos pagrindimas;
- 2. Sistemos, grindžiamos trimis studijų pakopomis, sukūrimas;
- 3. Kreditų kaupimo ir perkėlimo sistemos sukūrimas;
- 4. Mobilumo skatinimas;
- 5. Europinio bendradarbiavimo kokybės užtikrinimo srityje skatinimas;
- 6. Europinės dimensijos aukštajame moksle skatinimas;
- 7. Mokymosi visą gyvenimą plėtotė;
- 8. Aukštojo mokslo institucijų ir studentų įtraukimas į vieningos Europos aukštojo mokslo erdvės sukūrimą;
- 9. Europos aukštojo mokslo erdvės patrauklumo skatinimas;
- 10. Doktorantūros studijos ir ryšiai tarp Europos aukštojo mokslo erdvės ir Europos tyrimų erdvės.

ES kokybės politika

- Iki 2010 m. sukurti vieningą Europos aukštojo mokslo erdvę (Bergeno komunikatas, 2005);
- Pagrindinė sąlyga – studijų rezultatais (learning outcomes) grįstas studijų turinys;
- Berlyno komunikatas (2003):
- *“Ministrai skatina Bolonijos proceso nares parengti palyginamas ir suderintas jų aukštojo mokslo sistemų kvalifikacijų sąrangas, kurios apibrėžtų kvalifikacijas darbo krūvio, lygmenų, studijų rezultatų, kompetentingumų ir profilio sampratomis. Taip pat šalys narės turėtų parengti visas šias sąrangas apjungiančią Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sąrangą“ (p. 4).*

Bergeno komunikatas (2005)

- *„Mes patvirtiname Europos aukštojo mokslo erdvę apjungiančią kvalifikacijų sąrangą, susidedančią iš trijų pakopų (įskaitant ir galimybę turėti tarpines kvalifikacijas, atsižvelgiant į nacionalinį kontekstą), bendrųjų aprašų kiekvienai pakopai, grindžiamų **studijų rezultatais** ir kompetentingumais, kreditų ribas (diapazonus) pirmai ir antrai studijų pakopoms (p. 2)“.*

Londono komunikatas (2007)

- *„Mes pabrėžiame studijų turinio ir studijų proceso reformos svarbą, vedančią link geriau pritaikytų darbo rinkos ir tolimesnių studijų poreikiams kvalifikacijų. Ateityje reikia sutelkti pastangas šalinant kliūtis, trukdančias studentams judėti tarp skirtingų studijų pakopų ir įgyvendinant ECTS kreditų sistemą, grindžiamą **studijų rezultatais** ir darbo krūviu“ (p. 2).*

Londono komunikatas (2007)

- *„Kvalifikacijų sąrangos yra svarbūs instrumentai, siekiant palyginamumo ir skaidrumo Europos aukštojo mokslo erdvėje ir skatinant besimokančiųjų judėjimą aukštojo mokslo sistemoje ir tarp jų. Jos taip pat turi padėti aukštojo mokslo institucijoms plėtoti modulius ir studijų programas, grindžiamas **studijų rezultatais** ir kreditais, gerinti kvalifikacijų bei ankstesnio mokymosi pasiekimų pripažinimą“ (p. 3).*
- *„Mes raginame institucijas plėtoti partnerystę ir bendradarbiavimą su darbdaviais, atnaujinant studijų turinį ir studijų procesą, grindžiamą **studijų rezultatais**“ (p. 6).*
- *„Atsižvelgiant į studijas, kurios orientuotos į studentą ir grindžiamos **studijų rezultatais**, sekantis (atžvalgos) uždavinys turi integruotai apimti nacionalines kvalifikacijų sąrangas, **studijų rezultatus** ir kreditus, mokymąsi visą gyvenimą ir ankstesnio mokymosi pripažinimą“ (p. 7).*

Bologna Process Stocktaking, London Communiqué (2007)

- *“...visos šalys privalo naudoti **studijų rezultatus** kaip pagrindą jų nacionalinėse kvalifikacijų sąrangose, kreditų kaupimo ir perkėlimo sistemose, diplomų priedėliuose, ankstesnio mokymosi pripažinimui ir kokybės užtikrinimui. Tai būtina sąlyga Bolonijos proceso tikslų pasiekimui iki 2010 metų.“ (p.3). (LT – ne, 2010 gegužės 04 d. LRV).*
- *„Trys Bolonijos pakopos yra grindžiamos bendraisiais **studijų rezultatų** aprašais, tad akivaizdu, kad aukštojo mokslo studijų programų apibrėžimas **studijų rezultatais** yra būtina sąlyga daugeliui Bolonijos proceso tikslų pasiekti iki 2010 metų. **Studijų rezultatai** yra nepaprastai svarbūs, plėtojant nacionalines kvalifikacijų sąrangas, kreditų kaupimo ir perkėlimo sistemas, diplomo priedėlius, ankstesnio mokymosi pripažinimą ir kokybės užtikrinimą“ (p. 51).*

Europos Sąjungos Komisijos Rekomendacijos (2008)

- *“Svarbu naudoti **studijų rezultatais** grįstą požiūrį, kai apibrėžiame ir apibūdiname kvalifikacijas ir skatiname neformalaus ir savaiminio mokymosi pripažinimą... skiriant ypatingą dėmesį tiems piliečiams, kurie yra bedarbiai arba gali tapti bedarbiais, kuriems toks požiūris padėtų padidinti jų galimybes dalyvauti mokymosi visą gyvenimą procese ir pagerintų jų įsijungimą į darbo rinką” (p. 5).*

Studijų rezultatų raiška vieningos Europos aukštojo mokslo erdvės kūrimo priemonėse

Bolonijos deklaracija, 1999

Praho komunikatas (2001), Berlyno komunikatas (2003), Bergeno komunikatas (2005),
Londono komunikatas (2007), Liuveno komunikatas (2009).

Kvalifikacijų sąrangos

Mokymosi visą
gyvenimą
konceptija

ECTS ir studijų
trukmės
apskaita

Mobilumas ir
kvalifikacijų
pripažinimas

Studijų turinio
reforma

Studijų kokybės
užtikrinimas

Studijų rezultatai – esminiai Bolonijos proceso “atomai”, “ląstelės”.

Dėstytojo veiklą sudarančios kvalifikacijos:

- a) *dalykininko* (konkrečios specialybės kvalifikacija - edukologijos, fizikos, istorijos, psichologijos ir pan.);
 - b) *mokslininko* (tyrėjo) kvalifikacija (mokslų daktaras);
 - c) *dėstyimo* (didaktikos) kvalifikacija.
-
- *Studijų rezultatų įdiegimas į studijų procesą yra būtina, bet nepakankama, integravimosi į vieningą Europos aukštojo mokslo erdvę, sąlyga. Būtina, bet nepakankama sąlyga todėl, kad labai svarbu sukurti ir vidinę universiteto studijų kokybės užtikrinimo sistemą, kuri laiduotų, kad studentai studijų proceso (studijų dalyko, semestro) pabaigoje pasiektų studijų programose numatytus studijų rezultatus, kad studijų programų rezultatai būtų nuolat atnaujinami atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius ir tarptautinių pasiekimų dimensiją atitinkamoje studijų srityje ir kryptyje.*

Studijų rezultatai yra bendra aukštojo mokslo valiuta – savotiškas EURAS

- *Studijų rezultatų įvedimas į studijų turinį ir studijų procesą yra savotiškas „euro“ įsivedimas universitete ir šalies aukštojo mokslo sistemoje.*
- *Studijų programos rezultatų identifikavimui ir formulavimui keliama specialūs reikalavimai.*

Studijų programos rezultatų identifikavimas yra svarbiausių studento studijavimo pasiekimų nustatymas (studijų rezultatų “turinys”), kuriuos jis turi pasiekti studijų programos pabaigoje. Jų pagrindu suteikiama profesinė kvalifikacija arba akademinis kvalifikacinis laipsnis.

Studijų rezultatų identifikavimą įtakoja:

- a) Studijų krypties aprašas ir kiti reglamentuojantys dokumentai;*
- b) Aktualūs darbo rinkos poreikiai (reglamentas sensta, SP komitetas, tyrimai);*
- c) Tarptautinė (pasaulinė) dimensija*

*Atnaujinant bakalauro studijų programas
šiuo metu būtina atsižvelgti į*

*Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2010 m.
balandžio 9 d. įsakymą Nr. V-501 „Laipsnį suteikiančių pirmosios
pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų
aprašas“*

- *Atnaujinant magistrantūros studijų programas į*
- *Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2010 m. birželio
3 d. įsakymą Nr. V-826 „Magistrantūros studijų programų
bendrųjų reikalavimų aprašas“*

Studijų rezultatų formulavimas

- - tai *formas* suteikimas identifikuotų studijų rezultatų “turiniui”, laikantis tam tikrų reikalavimų.
- Keliami šie reikalavimai studijų rezultatų formulavimui:
- a) *aktyvus neinterpretuojamas veiksmazodis* (Bloomo taksonomija), kuris parodo, ką studentas turi gebėti padaryti studijų proceso pabaigoje;
- b) *Žodžio ar žodžių parinkimas*, kurie nurodo *su kuo arba ką besimokantysis daro*;
- c) *Žodžio ar žodžių parinkimas*, kurie nurodo *atlikimo pobūdį (kontekstą ar reikalavimo sąlygą) kaip įrodymą*, kad studijų rezultatas yra pasiektas.

Studijų rezultatų paskirtis

- S. Adam (2007) skiria *tris* studijų rezultatų panaudojimo lygius:
- *Pirmas lygis yra institucinis.*
- *Studijų rezultatai čia panaudojami studijų turiniui projektuoti ir pasiekimų vertinimo kriterijams nustatyti, vertinimo metodams parinkti ir vertinimo priemonėms parengti.*
- *Tai pats svarbiausias studijų rezultatų panaudojimo lygis, nes šiame lygmenyje vyksta tiesioginės studijos, o jų išdavoje suteikiama kvalifikacija.*
- *Studijų rezultatai vaidina svarbų vaidmenį ir ugdant vidinę institucijos kokybės kultūrą bei kuriant ir įgyvendinant vidinę kokybės užtikrinimo sistemą.*

Antras (nacionalinis) ir trečias (tarptautinis) lygmenys

- *Antrame, nacionaliniame lygyje, studijų rezultatai panaudojami nacionalinėms kvalifikacijų sistemoms aprašyti. Jie grindžiami kvalifikacijų (angl. qualifications descriptors), studijų pakopų (angl. cycle descriptors) ar studijų krypties (angl. subject benchmark statements) aprašais.*
- *Visi aprašai formuluojami studijų rezultatų pagrindu, kurie parodo, koki kompetentingumo lygį turi pasiekti studentas studijų išdavoje, kad jam būtų suteikta viena ar kita kvalifikacija.*
- *Trečias lygmuo yra tarptautinis. Jame, panaudojant studijų rezultatus, užtikrinamas studijų skaidrumas ir palyginamumas, sudaromos prielaidos palyginti ir pripažinti įvairiose šalyse suteikiamas kvalifikacijas. Tarptautiniame lygmenyje studijų rezultatų apibrėžimas yra ne toks griežtas ir tikslus kaip nacionaliniame lygmenyje.*

Vytauto Didžiojo universitetas

STUDIJŲ KOKYBĖS CENTRAS

Europos aukštojo mokslo erdvės studijų pakopų ir Europos kvalifikacijų sąrangos lygmenų atitiktis

Kvalifikacinis laipsnis	Europos aukštojo mokslo erdvės sąranka (Bolonija), apimtis kreditais ir trukmė metais	Europos kvalifikacijų sąrangos lygmuo mokymuisi visą gyvenimą
Bakalauro laipsnis (su pagyrimu)	Pirma pakopa (180-240 ECTS, 3-4 metai)	6 lygmuo
Magistro laipsnis	Antra pakopa (90-120 ECTS, minimaliai – 60 ECTS, trukmė 1-2 metai)	7 lygmuo
Daktaro laipsnis	Trečia pakopa (ECTS kreditų apimtis kol kas nenustatyta, trukmė 3 metai)	8 lygmuo

Studijų rezultatų panaudojimo spektras

- a) studijų turiniui projektuoti dalyko ir programos lygmenyje;
- b) vertinimo kriterijams nustatyti, vertinimo metodams ir priemonėms pagrįsti, parinkti ir parengti;
- c) vidinei kokybės užtikrinimo sistemai plėtoti;
- d) aukštojoje mokykloje suteikiamoms kvalifikacijoms aprašyti;
- e) nacionalinių kvalifikacijų lygmenų, studijų pakopų, studijų krypties aprašų parengimui;
- f) tarptautiniams (EQF) kvalifikacijų lygmenims apibrėžti;
- g) skirtingų nacionalinių kvalifikacijų sąrangų lygmenims palyginti.

Studijų rezultatų tipai

- a) slenkstiniai“ (minimalūs) – tai, *ką studentas turi (privalo) pademonstruoti, kad jam būtų suteikta kvalifikacija (5-6; apie 20-30 proc.)*;
- b) „tipiniai“ - *platesni mokėjimai, kuriuos tipinis studentas gali išsiugdyti (7-8; apie 30-40 proc.)*
- c) „išskirtiniai“ – *kuriuos gali pasiekti atskiri studentai (9-10; apie 5-10 proc.), dar vadinami “marketinginiais (rinkodariniais)”*.

Studijų rezultatų samprata

- „Teiginys, nusakantis ką studentas turi (privalo – *angl. should*) žinoti, suprasti ir atlikti studijų proceso pabaigoje“
- Iš „Regulatory Arrangements for Qualifications and Credit Framework in England, Wales and Northern Ireland, November 2008, p. 40“ ir „The Shift to Learning Outcomes, 2008, p. 15“.
- „Teiginiai, kurie detalizuoja, ką studentas žinos arba bus pajėgus padaryti baigęs studijas. Rezultatai dažniausiai yra formuluojami kaip žinios, mokėjimai ir požiūriai“
- Iš „American Association of Law Libraries:
<http://www.aallnet.org>, cituota iš Adam S., 2007, p. 5.

Studijų rezultatų samprata

- „Studijų rezultatas yra teiginys, nurodantis, kokius kompetentingumus studentas turėtų įvaldyti studijų procese“
- Iš „*Transnational European Evaluation Project – TEEP*, cituota iš S. Adam, 2007, p. 5“.
- „Studijų rezultatai yra specifiniai *pamatuojami* pasiekimai“. Šiame apibrėžime nurodomas labai svarbus studijų rezultato parametras – *pamatuojamumas*;
- “Studijų rezultatas yra teiginys, nurodantis, kokius *kompetentingumus* tikimasi studentas įvaldys studijų proceso išdavoje” (10). Čia studijų rezultatas redukuojamas iki *kompetentingumo*;

Darbinė studijų rezultatų sampratos apibrėžtis

- „Teiginiai, kurie nurodo, ką studentas žino, supranta ir yra pajėgus padaryti pasibaigus mokymosi arba studijų procesui ir yra apibrėžiami žiniomis, mokėjimais ir kompetentingumu.“
- Iš „*European Qualification Framework*, 2008, p. 11.
- Kuo skiriasi “studijų rezultatas” (learning outcome) nuo “kompetentingumo” (competence)?
- Dėl lietuviško fantomo vardu “kompetencija” (“competence” = “kompetencija”)
- Competence = kompetentingumas
- Competent = kompetentingas

Vytauto Didžiojo universitetas

STUDIJŲ KOKYBĖS CENTRAS

Europos kvalifikacijų sąranga 6 (bakalauro) studijų programos lygiui

Level	Descriptors: learning outcomes		
	Knowledge	Skills	Competence
Level 6	advanced knowledge of a field of work or study, involving a critical understanding of theories and principles	advanced skills, demonstrating mastery and innovation, required to solve complex and unpredictable problems in a specialised field of work or study	manage complex technical or professional activities or projects, taking responsibility for decision-making in unpredictable work or study contexts • take responsibility for managing professional development of individuals and groups

Europos kvalifikacijų sąranga (EQF, 2008).

Lygmuo	Studijų rezultatų (Learning outcomes) deskriptoriai		
	Knowledge (Žinios ir supratimas)	Skills (Mokėjimai)	Competence (Kompetentingumas)
7 lygmuo	Labai specializuotos žinios, kai kurios iš jų naujausios darbo arba studijų srityje, kaip pagrindas originaliai mąstyti ir (arba) tyrimams atlikti. Kritiškas kurios nors srities žinių problemiško supratimas ir jų susiejimas su skirtingomis sritimis.	Specializuoti problemų sprendimų mokėjimai, būtini tyrimuose ir (arba) inovacijose, kuriant naujas žinias ir procedūras bei integruojant skirtingų sričių žinias.	Valdyti ir pertvarkyti darbo arba studijų aplinkas, kurios yra sudėtingos, nenuspėjamos ir reikalauja naujų strateginių išvalgų. Prisiimti atsakomybę už indėlį į profesines žinias ir praktiką ir (arba) kritiškai vertinant strateginę komandų veiklą.
6 lygmuo	Pažangios darbo arba studijų srities žinios, paremtos kritišku teorijų ir principų supratimu.	Pažangūs mokėjimai, rodantys meistriškumą ir inovatyvumą, būtiną sudėtingoms ir nenuspėjamoms problemoms spręsti specializuotoje darbo ar studijų srityje.	Valdyti sudėtingas technines arba profesines veiklas ar projektus, prisiimant atsakomybę už sprendimų priėmimą nenuspėjamose darbo arba studijų aplinkose. Prisiimti atsakomybę už atskirų asmenų arba grupių profesinį tobulėjimą.

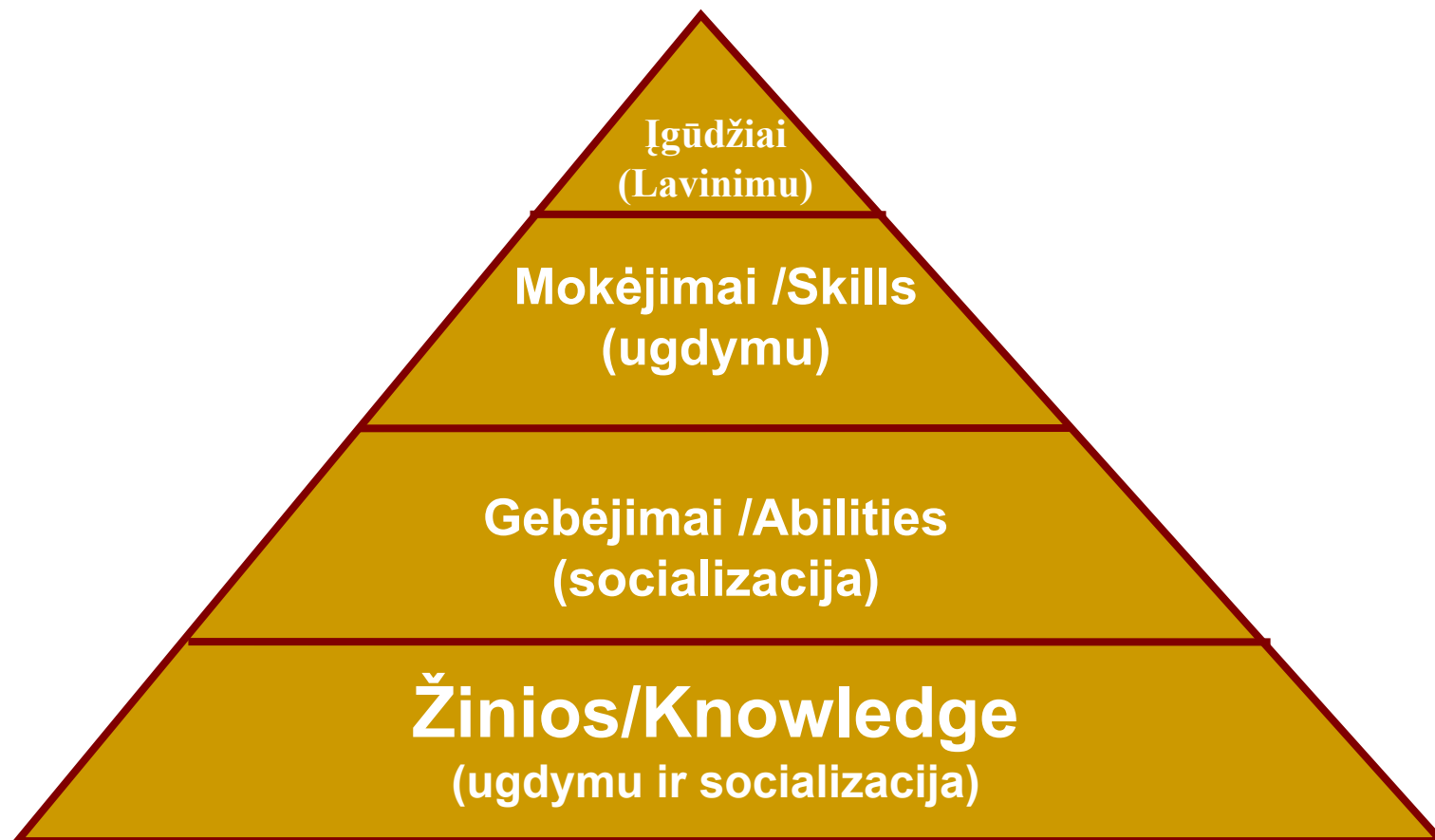

Vytauto Didžiojo universitetas

STUDIJŲ KOKYBĖS CENTRAS

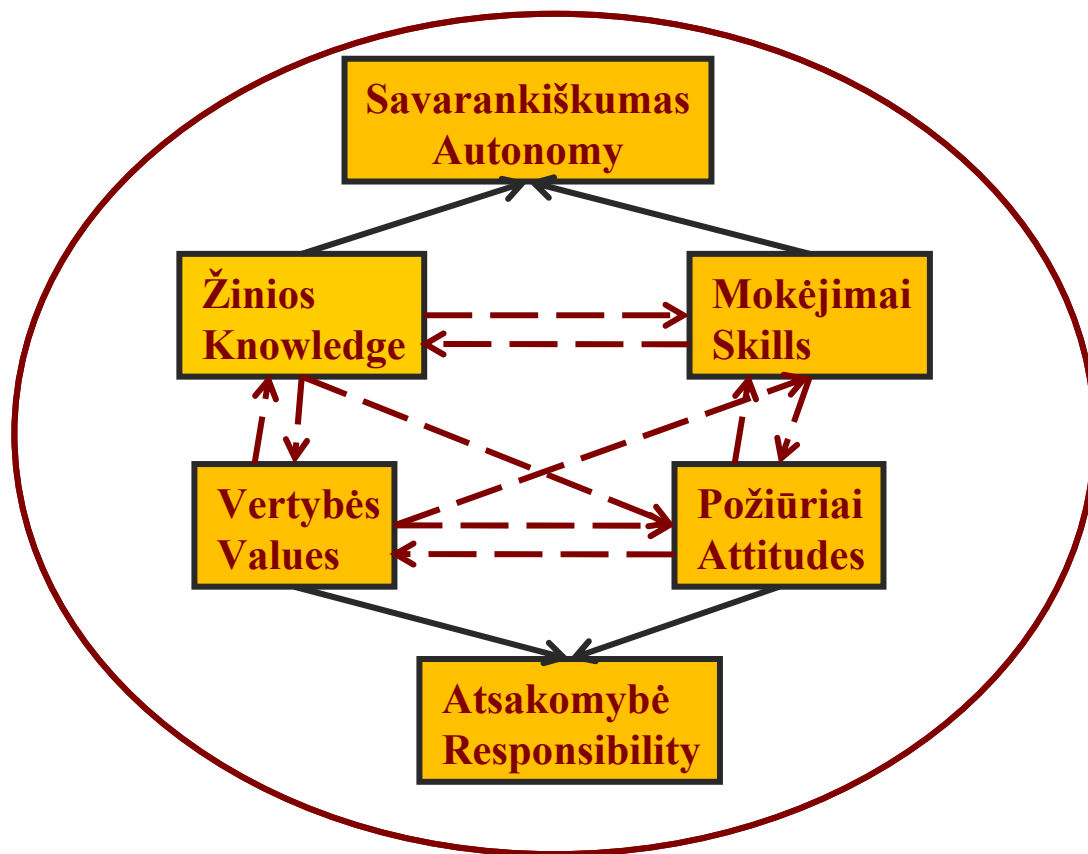
Žinių, gebėjimų, mokėjimų ir įgūdžių sąryšio piramidė

Vytautas Magnus University

THE CENTER FOR QUALITY OF STUDIES

Supaprastinta gebėjimo, mokėjimo, kompetentingumo, studijų rezultato STRUKTŪRA (pagal EQF logiką)

© Kęstutis Pukelis, VDU Studijų
kokybės centras

Vytauto Didžiojo universitetas

STUDIJŲ KOKYBĖS CENTRAS

The concept of being competent

(Learning outcomes and competences. 2009. Declan Kennedy, Aine Hyland, Norman Ryan)

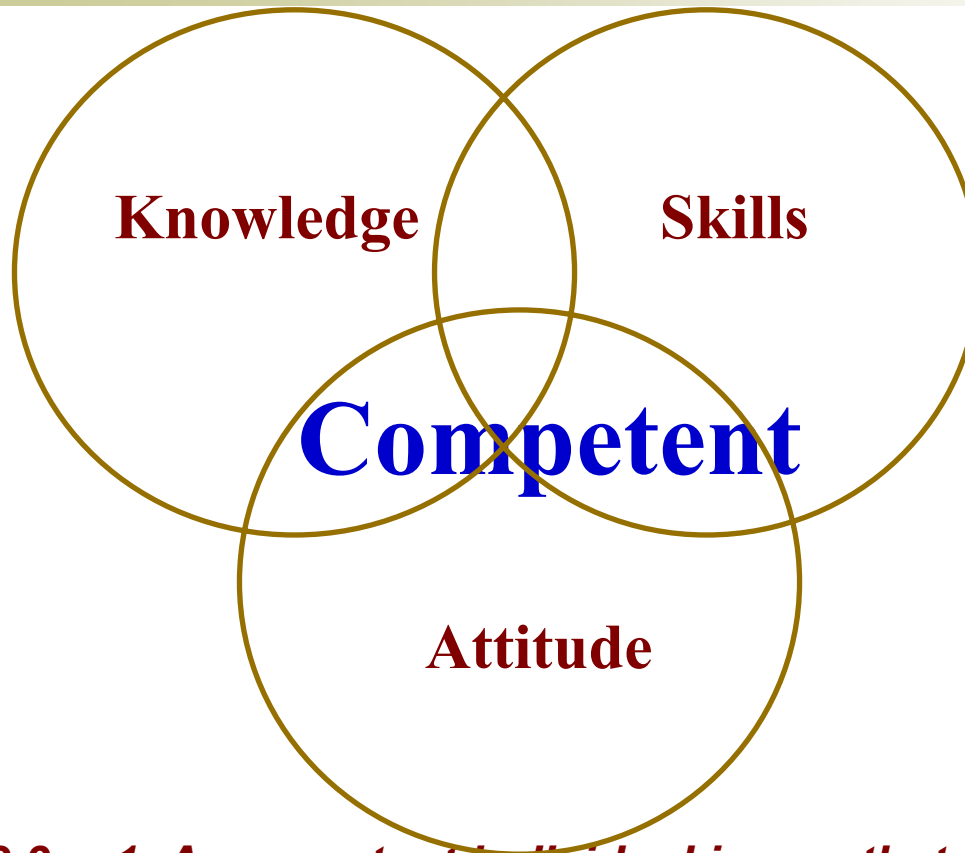

Fig. B. 2.3.—1. A competent individual is one that has the necessary knowledge, skills and attitudes

Vytas Magnus University

THE CENTER FOR QUALITY OF STUDIES

- Išskiria 5 pagrindines kompetentingumo sritis, kurios bendros visoms studijų pakopoms (pirmajai, antrajai ir trečiajai):
 - a) žinių ir supratimo;
 - b) žinių ir supratimo taikymo („*know-how*“);
 - c) sprendimų priėmimo;
 - d) bendravimo ir
 - e) studijavimo arba mokėjimų mokytis (*learning skills*).
- *„Kompetentingumą“ JQI grupė apibrėžė kaip reikalavimą (studijų rezultata), leidžiantį atitinkamai laipsniuoti studentų pasiekimus (žinojimą, supratimą ir mokėjimus), t. y. kaip tam tikrą integruotą žinojimo, supratimo ir mokėjimų standartą (reikalavimą).*

- a) programos *atitiktis* pagrindinėms sąlygoms: ar programa atliepia socialinius arba vietinius/nacionalinius/europinius poreikius?
- b) ar tie poreikiai identifikuoti *konsultuojantis* su socialiniais dalininkais: darbdaviais, atskirų sričių ekspertais ir profesinėmis asociacijomis?
- c) ar programa *įdomi* akademinio požiūriu?
- d) ar suformuluoti bendri *kontroliniai parametrai* („reference points“), t.y. programos *studijų rezultatai*?
- e) ar programa viduje ir iš išorės pakankamai aprūpinama reikiamais *ištekliais*?
- f) ar ji *priskirta* tinkamai studijų pakopai?
- g) ar programos *tikslai* ir *studijų rezultatai* grindžiami atitinkamomis žiniomis, supratimu, mokėjimais?

Studijų rezultatai Airijos kvalifikacijų sąraangoje (8 deskriptoriai)

- **1. žinioms:**
- a) *platumas*, t. y. kiek plačios yra studijuojančiojo žinios, ir
- b) *pobūdis, rūšis*, t. y. kokio pobūdžio arba kokybės žiniomis studijuojantysis disponuoja;

- **2. žinojimui (know-how) ir mokėjimams:**
- a) žinojimo, kaip padaryti, kuris nusakomas mokėjimų *diapazono platumu*, t. y. kokio platumo turi būti studijuojančiojo demonstruojami fiziniai, intelektiniai, socialiniai ir kiti mokėjimai, ir
- b) žinojimo, kaip padaryti, kuris nusakomas mokėjimų *atrankumu*, t. y. kiek sudėtingos turi būti problemos, kurias studijuojantysis turi išspręsti, pasiremdamas įgytais mokėjimais, ir kaip jis jas išsprendžia;

Studijų rezultatai Airijos kvalifikacijų sąraangoje (kompetentingumas - 4 deskriptoriai)

- **3. Kompetentingumui kaip integruojančiam turimas žinias ir mokėjimus:**
- **a) kontekstas, t. y. kokiame kontekste studijuojantysis turi gebėti pritaikyti savo žinias ir mokėjimus;**
- **b) vaidmuo, t. y. kiek atsakomybės turi prisiimti studijuojantysis asmeniškai arba grupėje, pritaikydamas savo žinias ir mokėjimus;**
- **c) mokėjimas/mokymasis mokytis, t. y. koku mastu studijuojantysis turi identifikuoti savo mokymosi trūkumus ir kokių priemonių imtis jiems pašalinti;**
- **d) išvalga, išvalgumas, t. y. kiek giliai ir plačiai studijuojantysis turi integruoti intelektinius, emocinius, fizinius ir dorinius požiūrius į savo asmenybės „Aš“ (tapatumą) bei sąveikavimą (bendravimą) su kitais“**

Studijų programos komitetas ir socialiniai dalininkai

- ***Socialiniai dalininkai (stakeholders) yra:***
- *„asmenys ar jų grupės, suinteresuotos studijų institucijos veiklos kokybe ir galinčios ją įtakoti: institucijos administracinis ir akademinis personalas, studentai, jų tėvai, absolventai, darbdaviai, profesinių asociacijų atstovai, valstybinės institucijos, profesinių sąjungų atstovai ir pan.“.*
- ***arba***
- *„asmenys ar asmenų grupės (profesinės asociacijos, organizacijos, alumni ir t.t.), norinčios ir galinčios prisiimti socialinę atsakomybę už studijų programų kokybę“.*
- ***Socialiniai partneriai (social partners) - darbdavių asociacijos, profesinės sąjungos ir valstybė, kurios palaiko ir plėtoja trišalį socialinį dialogą ir sutaria dėl darbdavių ir darbuotojų santykių.***

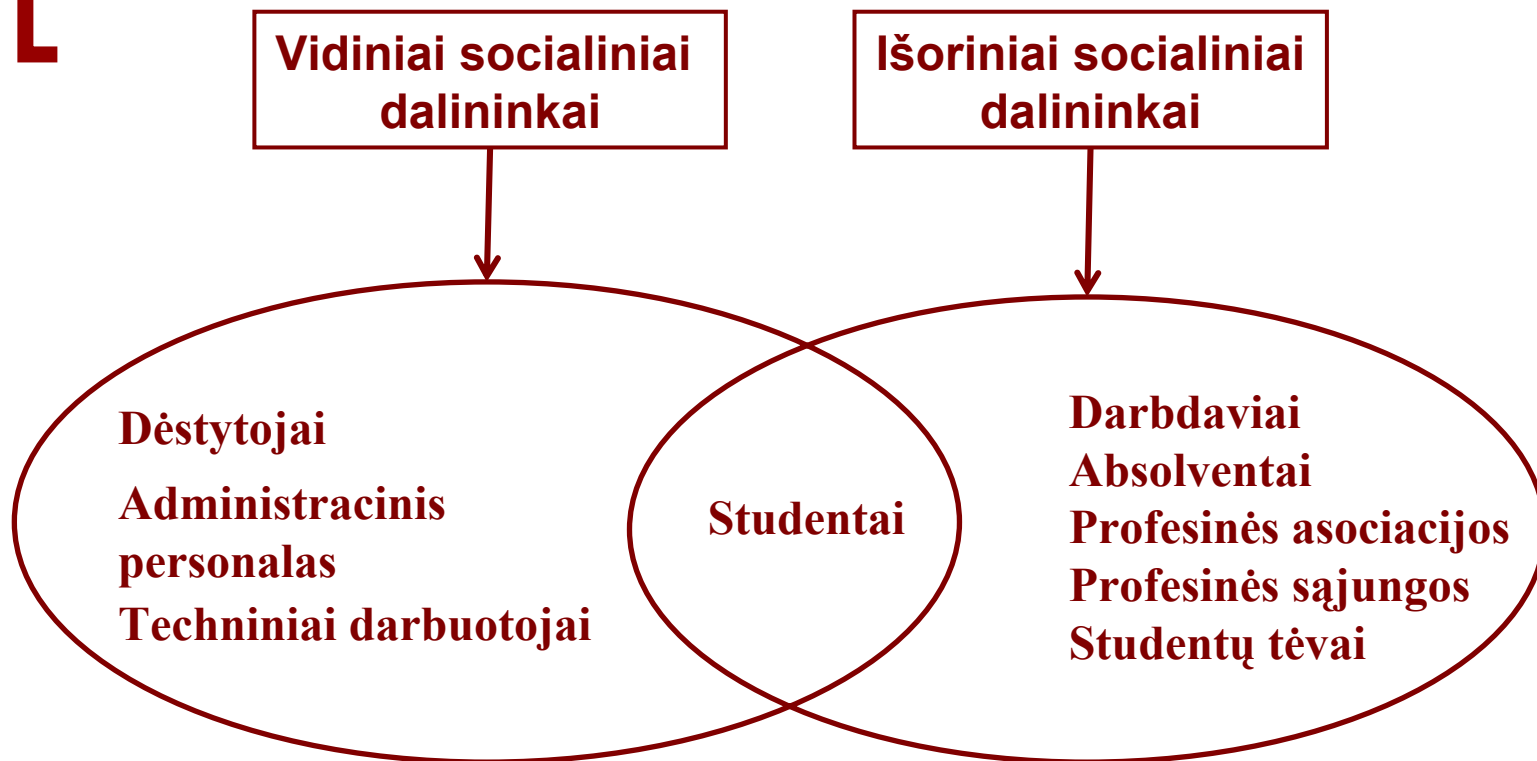

Universitetų ir socialinių dalininkų bendradarbiavimo tikslai

- 1) *dalijimasis informacija*. Tai esminis bendradarbiavimo tikslas, svarbus siekiant nuodugniai išnagrinėti problemas;
- 2) *demokratijos principų plėtra*. Reikšminga skaidrumui, pagrįstumui, nešališkumui, lygiateisiškumui ir atskaitomybei užtikrinti;
- 3) *bendruomenės sąryšis*. Svarbus didinant bendruomenės narių pasitikėjimą vieni kitais, mažinant tarpusavio konfliktus, atskleidžiant įvairius požiūrius, plėtojant socialinių dalininkų veiklos kultūrą aukštojoje mokykloje;
- 4) *sprendimų priėmimo struktūriškumas ir priimtų sprendimų kokybė* (Bayley, French, 2008).

*Išoriniai ir vidiniai socialiniai dalininkai
teikiamų studijų programų atžvilgiu (Mukhopadhyay, 2005, p. 67)*

Aukštosios mokyklos ir socialinių dalininkų aktyvumo santykis

- „Aukštosios mokyklos turi būti aktyvioji dialogą su socialiniais dalininkais formuojanti pusė, o ne tik laukianti, kol išoriniai partneriai pasibels jiems į duris“ (Bricall et al, 1998, p. 15).
- *Apibendrindami galime teigti, kad studijų programos komitete turėtų būti atstovaujami visų pagrindinių socialinių dalininkų atstovai:*
 - dėstytojų;
 - studentų;
 - absolventų;
 - darbdavių;
 - profesinių asociacijų (jei tokios yra);
 - profesinių sąjungų;
 - kitų svarbių socialinių dalininkų atstovai.

Studijų programos parametrai, kuriuos reiktų peržvelgti

- 1. Studijų programos atnaujinimo prielaidos. *Šiame etape labai svarbu patikrinti, kiek studijų krypties aprašas (reglamentas) atitinka naujausius darbo rinkos poreikius ir tarptautinius reikalavimus.*
- 2. Studijų programos paskirtis. *Ar ji išliko ta pati? Ar ji atitinka universiteto misiją ir viziją?*
- 3. Studijų programos poreikis. *Ar joje rengiami specialistai yra paklausūs darbo rinkoje?*
- 4. Studijų programos tikslai. *Ar jie lieka tie patys? Ar reikia juos papildyti atsižvelgiant į darbo rinkos ir pilietinės visuomenės kūrimo poreikius?*
- 5. Studijų programos rezultatai. *Ar jie atitinka darbo rinkos poreikius, socialinių dalininkų rekomendacijas ir tarptautinius reikalavimus?*
- 6. Studijų dalykų studijų rezultatai. *Ar studijų dalykų rezultatai koreliuoja su studijų programos rezultatais? Ar nesidubliuoja studijų programą sudarančių dalykų studijų rezultatai tarpusavyje?*

Studijų programos parametrai, kuriuos reiktų peržvelgti

- 7. Studijų dalyko turinys ir studijavimo bei dėstymo metodai. *Ar nereikia atnaujinti turinį? Taikyti kitus dėstymo ir studijavimo metodus?*
- 8. Studijavimo pasiekimų vertinimo kriterijų ir metodų parinkimas. *Ar nereikia atnaujinti studentų studijavimo pasiekimų vertinimo kriterijus ir metodus?*
- 9. Priėmimo į studijų programą kriterijų ir sąlygų nustatymas. *Ar nereikia peržiūrėti nustatytus reikalavimus priėmimui į studijų programą?*
- 10. Materialieji ištekliai. *Ar jie yra pakankami? Ar nereikia jų papildyti? Atnaujinti?*
- 11. Akademinio ir administracinio personalo ištekliai. *Ar akademinio ir administracinio personalo kompetentingumas bei kvalifikacija tenkina studijų programos siekiamus tikslus ir nustatytų studijų rezultatų pasiekimą?*
- 12. Finansiniai ištekliai. *Ar jie pakankami finansuoti reikiamas materialines išlaidas ir intelektualinėms sąnaudoms padengti, kad pasiekti studijų programos tikslus ir nustatytus studijų rezultatus?*

Studijų programos parametrai, kuriuos reiktų peržvelgti

- 13. Metodiniai ištekliai. *Ar jų pakanka? Ar nereikia jų atnaujinti? Sukurti naujus?*
- 14. Studentų studijavimo sąlygos. *Ar jos kokybiškos (auditorijos, laboratorijos, kompiuterių klasės, bendrabučiai, valgyklos ir t.t.)? Ar teikiama reikiama parama (konsultacijos ir kita) studentams?*
- 15. Studijų programos kokybės užtikrinimas. *Ar numatyti metodai ir priemonės įsitikinti, kad numatyti studijų programos rezultatai bus pasiekti? Ar yra mechanizmai, kurie sudaro prielaidas nustatyti studijų programos kokybės būklę (vertinimas) ir gerinti studijų programos kokybę?*
- 16. Studijų programos vadyba ir administravimas. *Ar programai tinkamai vadovaujama? Ar numatyti reikiami materialiniai, laiko ir finansiniai resursai studijų programos vadybai ir administravimui? Ar taikomi tinkami programos vadybos metodai?*
- 17. Studijų programos išoriniai ryšiai. *Ar studijų programos komitete yra visų socialinių dalininkų, svarbių studijų programos vykdymui ir konkurencingų darbo rinkoje specialistų parengimui, atstovai? Ar palaikomi tarptautiniai ryšiai su kolegomis užsienyje, vykdančiais panašią studijų programą?*

Vytauto Didžiojo universitetas

STUDIJŲ KOKYBĖS CENTRAS

Studijų programų atnaujinimo studijų rezultatų pagrindu logika: 1 žingsnis

1 žingsnis: *Studijų programos atnaujinimo kontekstas*

- Šiame žingsnyje:
- a) analizuojami studijų programų rengimą reglamentuojantys *normatyviniai dokumentai* (nacionalinė kvalifikacijų sąranga, studijų krypties aprašai, profesijos standartai ir pan.) *santykiyje su atnaujinamos studijų programos esamais parametrais (studijų programos paskirtimi, tikslu, rezultatais ir t.t.)*
- b) inicijuojamas *dialogas su socialiniais dalininkais*,
- c) įvertinami *tarptautiniai pasiekimai atitinkamų specialistų rengime ir*
- d) *analizuojama, ar esami studijų programos parametrai dera su universiteto misija ir vizija.*
- d) *apsisprendžiama, kokie, kaip ir kodėl studijų programos parametrai turėtų būti atnaujinami.*

Studijų programų atnaujinimo studijų rezultatų pagrindu logika: 2 žingsnis

2 žingsnis: *Studijų programos paskirties ir tikslo formulavimas (esminių profesinės veiklos funkcijų išskyrimas)*

- Studijų programos paskirtyje būtinai nurodoma:
- a) studijų pakopa ar kvalifikacijų sąrangos lygmuo;
- b) profesinės ar profesinių veiklų pobūdis, funkcijos
- Studijų programos *paskirtis* ir *tikslas* yra dialektiškai vienas su kitu susiję dalykai: per studijų programos paskirtį atsiskleidžia jos tikslas, ir atvirkščiai, studijų programos *tikslas* atskleidžia jos *paskirtį*.

- **Magistrantūros (bakalauro) studijų programa(os) skirta (tikslas) rengti politikus, gebančius:**
 - a) vertinti ir lyginti Baltijos regione vykstančius atskirų valstybių politinius procesus,
- **b) formuluojančius problemas ir žvelgiančius į regiono šalių vystymąsi Europos bei pasaulio šalių raidos kontekste,**
- **c) atpažįstančius pagrindines politinių bei ekonominių procesų tendencijas Baltijos regione ir mokančius tinkamai juos įvertinti.**

Kas yra studijų programos tikslas ir kuo jis skiriasi nuo studijų programos rezultato?

- *Studijų tikslas (siekinys) atspindi dėstytojo (programos rengėjų ir teikėjų) intencijas (ketinimus).*
- *Studijų programos tikslą formuluoti būna lengviau, turint patvirtintus studijų krypties aprašus (reglamentus), profesijos standartus, kvalifikacijos aprašus ar pan. dokumentus, kuriuose aprašytos pagrindinės būsimo specialisto **profesinės veiklos funkcijos** (pvz., planuoti, vertinti, konsultuoti, informuoti, projektuoti ir pan.).*
- *Kitaip tariant studijų programos tikslas yra siekiamybė, dažniausiai atspindinti tai, kokias **profesinės veiklos** (statymo, mokymo, konsultavimo, gydymo ir t.t.) **funkcijas** absolventas turės atlikti baigęs studijų programą.*

Pavyzdžiui

- *Pagrindinis karjeros konsultanto veiklos tikslas – rinkti ir tvarkyti profesinio informavimo tikslinių grupių poreikius atitinkančią informaciją, užtikrinti jos prieinamumą, teikti ją ir patarti kiekvienam asmeniui ar asmenų grupei, sudarant sąlygas priimti racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros planavimo sprendimus, derinant saviraiškos ir individualius asmenybės tobulėjimo poreikius su darbo rinkos reikalavimais.*
- Pateiktame studijų programos tikslė išvardintos pagrindinės jo profesinės veiklos funkcijos (*rinkti, tvarkyti, teikti*) informaciją ir *patarti* (asmeniui ar asmenų grupei), nurodant, koku tikslu tai bus daroma: padėti priimti racionalius profesijos rinkimosi bei karjeros planavimo sprendimus.

Studijų programos tikslo ir studijų rezultatų sąsajos

- Šios funkcijos (*rinkti, tvarkyti, teikti ir patarti*) turi būti pagrindžiamos atitinkamais *studijų rezultatais*, kurie įrodytų, kad absolventas bus pajėgus minėtas veiklas (*rinkti, tvarkyti, teikti ir patarti*) atlikti *nustatytame* (studijų pakopos ar kvalifikacijų sąrangos) *reikalavimų lygmenyje*.
- Vadinasi, *studijų rezultatai* yra aiškiai apibrėžti *teiginiai* ką studentas turi žinoti, suprasti ir gebėti pademonstruoti pasibaigus studijų procesui.
- Kitaip tariant studijų programos *tikslas* yra savotiška “misija” (gydyti, statyti, ugdyti ir pan.), o *studijų rezultatai* yra savotiška “vizija”, kuri parodo kaip konkreti misija (gydyti, ugdyti ir t.t.) bus realizuojama.

Modulio ar dalyko studijų tikslai ir uždaviniai

- **Studijų tikslas:**

- *„Pateikti studentams organinės chemijos įvadą“.*

- **Studijų uždaviniai:**

- *a) Pateikti studentams supratimą apie specifinę anglies atomo prigimtį ir gebėjimą prisijungti prie kitų anglies atomų;*
- *b) Pateikti studentams supratimą apie hibridizacijos reiškinių;*
- *c) Pristatyti studentams kai kurias būdingas alkoidais ir alkoholių ypatybes;*
- *d) Supažindinti studentus su visa eile organinių junginių: alkoidais, alkoholiais, karboksilinėmis rūgštimis ir eteriais.*

Modulio ar dalyko studijų tikslai ir uždaviniai akcentuoja

- Fokusavimasi į mokymą, dėstymą;
- Naudojami tokie žodžiai kaip „žinos“, „supras“, „bus susipažinęs“, „mokės“ ir pan.;
- Tikslas yra *platus siekinys* arba bendras programos ar modulio ketinimas;
- Uždaviniai yra informacija apie tai, *kas ir kaip* tikimasi pasiekti modulių ar programą.

Studijų rezultatai akcentuoja

- Fokusavimąsi į studentą (student-centered approach);
- Į besimokančiojo gebėjimą kažką padaryti, todėl naudojami tokie neinterpretuojami aktyvūs veiksmazodžiai kaip „apibrėžkite“, „išvardinkite“, „paaiškinkite“, „suskaičiuokite“, „suprojektuokite“ ir pan.;
- Studijų rezultatai nėra suprojektuoti tam, kad pakeistų tradicinį dėstymo ir studijavimo būdą, bet tam, kad juos papildytų.

Vytauto Didžiojo universitetas

STUDIJŲ KOKYBĖS CENTRAS

Studijų programų atnaujinimo studijų rezultatų pagrindu logika: 3 žingsnis

3 žingsnis: *Studijų programų studijų rezultatų pagrindu atnaujinimo logikos pasirinkimas*

Skiriamos dvi studijų programos rezultatų formulavimo logikos:

- a) *tradicinė* (kai programa parengiama pagal tai ką moka aukštosios mokyklos dėstytojai) ir
- b) *grindžiama darbo rinkos bei pilietinės visuomenės poreikių identifikavimu*. Dėstytojas nuolatos besimokantis asmuo.
- Jei atotrūkis tarp to, ką moka dėstytojai ir ko reikia darbo rinkai yra didelis, tai kyla pavojus, kad studijų programa rengs bedarbius.

Vytauto Didžiojo universitetas

STUDIJŲ KOKYBĖS CENTRAS

Studijų programų atnaujinimo logikos: studijų rezultatų pagrindu ir tradiciniu pagrindu (T. McMahon, H. Thakore, 2006)

Studijų programų atnaujinimo logika <i>studijų rezultatų</i> pagrindu	Tradicinė studijų programų atnaujinimo logika
Studijų rezultatai ↓ Studentų studijavimo pasiekimų vertinimas ↓ Studijų turinys ir studijų metodai	Studijų turinys ↓ Dėstymo metodai ↓ Studentų studijavimo pasiekimų vertinimas ↓ Studijų rezultatai

Studijų programos rezultatų struktūros nustatymas: 4 žingsnis

- Paprastai studijų programos rezultatų struktūra vienaip ar kitaip *siejama* su studijų programos tikslu išvardintomis *profesinės veiklos funkcijomis*.
- Jei kai kurios atskiros *profesinės veiklos funkcijos* yra *sudėtingos* ir didesnės apimties, tai joms atlikti reikalingi studijų rezultatai gali būti skaidomi į tam tikrą (dviejų, trijų ar daugiau) *modulių* (ne mažiau 10 kreditų) *studijų rezultatų* skaičių.
- Ir priešingai, jei *profesinės veiklos funkcijos* yra *paprastesnės* ir nedidelės apimties, joms atlikti reikalingi studijų rezultatai gali būti jungiami į vieną stambesnę studijų rezultatą.

Studijų programos rezultatų struktūros nustatymas: 4 žingsnis

- Šiandieninė sukaupta studijų rezultatų diegimo į studijų procesą patirtis pasaulyje ir Europoje teigia, kad optimaliausias studijų programos rezultatų skaičius *svyruoja nuo 5 iki 8 studijų rezultatų*. Atskirais atvejais sutinkama ir *iki 10 studijų programos rezultatų*, bet manoma, kad tai jau yra riba, kurios nevalia peržengti.
- Studijų rezultatų *struktūrą* paprastai sudaro:
 - *a) specialieji kompetentingumai (mokėjimų deriniai)*
 - *b) bendrieji kompetentingumai (mokėjimų deriniai) bei*
 - *c) reikalavimai profesinės veiklos etikai (kada kalbame apie aukštojo mokslo studijas, akivaizdu, kad absolventai baigę studijas bus vienokio ar kitokio lygmens vadovai arba dirbs platesniame arba siauresniame žmonių rate).*

- 1 dalis:
- 2-3 bendrieji studijų rezultatai (arba kompetentingumai);
- 2 dalis:
- 3-4 specialieji studijų rezultatai (arba kompetentingumai) profesinės veiklos ypatumų sampratos bei mokėjimų ugdymui
- 3 dalis:
- 1-2 studijų rezultatai profesinės etikos mokėjimų (kompetentingumų) ugdymui
- *Studijų rezultatai turėtų apimti visas pagrindines profesinės veiklos funkcijas (pvz., atitinkamai tyrimą, rinkimą, diagnozavimą, kaupimą, teikimą, konsultavimą ir pan.), aprašytas studijų krypties apraše (reglamente) ar sutartas diskusijose su socialiniais dalininkais studijų programos komitete (jei nėra aprašo ar reglamento).*

Studijų programos rezultatų identifikavimas ir formulavimas: 5 žingsnis

- Šį žingsnį sudaro dvi dalys:
 - a) *studijų rezultatų identifikavimas* (nustatymas) ir
 - b) *studijų rezultatų formulavimas*.
-
- Studijų rezultatų *identifikavimas* (nustatymas) susijęs su esminių kompetentingumų, būtinų svarbiausioms profesinės veiklos funkcijoms atlikti, išskyrimu.
 - *Studijų rezultatų identifikavimas* (nustatymas) – tai studijų programos atnaujintojų apsisprendimas dėl studijų rezultatų *turinio*, t.y. kokie studijų programos absolvento *kompetentingumai* (žinių, mokėjimų, vertybių ir požiūrių deriniai) esmingai *įrodo*, kad studijų programos rezultatai *atitinka* numatytą kvalifikacijų sąrangos lygmenį ir kad juos įgijęs absolventas bus tikrai kompetentingas ir dėl to paklausus bei konkurencingas darbo rinkoje.

Studijų programos rezultatų identifikavimas ir formulavimas: 5 žingsnis

- Identifikuojant *studijų programos rezultatus* svarbu:
- 1) „pamatyti“ būsimos specialisto veiklos paskirtį („misiją“) ir
- 2) profesinės veiklos *turinį* („viziją“) kaip visuminį reiškinį su atitinkamomis svarbiausiomis jį nusakančiomis *dimensijomis* - *profesinės veiklos funkcijomis*.
- Profesinės veiklos funkcija (pvz., „klasės valdymas“) identifikuojama kaip galimas studijų rezultatas ir taikant studijų rezultatų formulavimo taisyklės gali būti suformuluojamas studijų programos studijų rezultatas
- **Pavyzdžiui:**
- “Taikyti pagrindinius *klasės valdymo* (profesinės veiklos funkcija) ir savo *dalyko mokymo* (kita profesinės veiklos funkcija) principus”
(Pedagogikos bakalauro studijų programos rezultatas)

Pavyzdžiui:

- “*Suprojektuoti* sistemą, komponentą ar procesą, kuris tenkintų specialias reikmes ir *parengti ir praveisti eksperimentus*, analizuojant ir interpretuojant duomenis” (*Inžinieriaus bakalauro studijų programos rezultatas*)
- “*Parengti* švietimo kokybės *vertinimo metodikas bei priemones*, pritaikytas konkrečios švietimo organizacijos poreikiams”;
- “*Konsultuoti* švietimo organizacijų bendruomenės narius *kokybės vertinimo, gerinimo ir pasiektų rezultatų klausimais*” (*Švietimo kokybės vadybininko magistro studijų programos rezultatas*).

Studijų rezultatų tipai

- 1. Tikslūs konteksto atžvilgiu ir palyginti neginčytini gebėjimai ar žinios, Pvz.:
 - *Apibūdinkite herbicidų bei pesticidų chemines savybes ir jų veikimo būdus bei įstatyminę šių medžiagų naudojimo bazę;*
- 2. Iš esmės negalintys būti *tiksliai* suformuluoti, dėl tos priežasties, kad jie susiję su dinamiškomis, o ne statiškomis situacijomis, pvz.:
 - *Apibūdinkite efektyvios segmentacijos, krypties ir padėties nustatymo svarbą, kuriant atsparias rūšis.*
- Čia sąvoka efektyvi labai priklauso nuo konteksto.

Studijų rezultatų tipai

- 3. Savo esme *diskutuotini* studijų rezultatai, pavyzdžiui:
 - *Sugalvokite ir parenkite naujo maisto produkto koncepciją.*
 -
 - Čia diskutuotina, kas laikytina *nauja*.
- 4. Netikslūs arba ginčytini teiginiai, pavyzdžiui:
 - *Pasiūlykite labiausiai tinkamą testą duoto produkto aprašui, pagrįsdami savo pasirinkimą studijų metu įgytais argumentais ir gauta informacija*
 - Šiame pavyzdyje sąvoka *labiausiai tinkama* yra netikslė, priklauso nuo konteksto ir ginčytina.

Vytauto Didžiojo universitetas

STUDIJŲ KOKYBĖS CENTRAS

- *Sėkmės atnaujinant studijų programos rezultatus !*

Vytautas Magnus University

THE CENTER FOR QUALITY OF STUDIES